

โคลงสุภาสิต

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิไลยอลงกรณ์
พระขุขอมเกล้า เจ้าอยู่หัว

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - กรุงเทพฯ

๒๕๐๒

กรมพระ ตำรวจราชานุภาพ

อธิบดีกรมตำรวจ กรมตำรวจนครบาล

มโหฬารราชภัฏดุสิต กรุงเทพมหานคร

บรรณารักษ์ประจำกรมตำรวจนครบาล

กรมตำรวจนครบาล กรุงเทพมหานคร

กรมตำรวจนครบาล กรุงเทพมหานคร

โคลงสุภาสิต

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระรามธิบดีศรีสินทรมหจุपालวงครณ์
พระจุลจอมเกล้า เ้าอยู่หัว

พิมพ์เมื่อ วันที่ ๒๓ ตุลาคม

ม
ป ๒๔๖๒

เลขที่: ๑๙,

เลขที่ ๗.๕๗

เลขที่ ๗.๕๗

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350466

ด้วยในวันซึ่งตรงกับวันสวรรคต สมเด็จพระบรมมหาชนก
 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ๖๖ พรรษา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 พระราชทานบำเหน็จแก่ข้าราชบริพารที่ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณ
 กระทั่งวันครบรอบเป็นปีที่เริ่มการบำเพ็ญกุศลของพระองค์
 พระคุณ ๖๖ พรรษา ซึ่งเป็นโอกาสของมหาชนในพระมหานคร
 แดงหวัดที่ใกล้เคียง มาประชุมกัน ถวายสักการบูชา
 พระบรมรูป ซึ่งประดิษฐานไว้ ณ พระที่นั่ง พระราชวังดุสิตนั้น
 ข้าพเจ้าเคยพิมพ์หนังสือเรื่องสั้น ๆ มีพระราชดำรัสของ
 พระองค์บ้าง อย่างอื่นที่ควรแก่การถนอมบ้าง แจกบรรดา
 ผู้ที่ถวายสักการะพระคุณเป็นเครื่องระลึกถึงพระเดช
 พระคุณ เพื่อเจริญกตัญญูตถะจริยธรรม ให้บังเกิด
 บุญราศีเป็นสวัสดิมงคล ในคราวนี้จึงได้เลือกคัด
 พระราชนิพนธ์ของพระองค์ ที่ทรงไว้ เป็นโคลงสุภาษิต
 ในที่ต่าง ๆ ตามที่เห็นควรมารวมพิมพ์แจกกัน พอเป็น
 ราชนิพนธ์สัก

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒

เจ้าพระยาบรมราช

โคลงสุภาสิต
พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๕

ส่วนนานาภาสิต

๑ สัจจิต รวบ ยอดตัน	สรวรพม	กตเฮย
หอน ยัก อย่าง ยืน ยง	ยัง ฟา	
โดยกลายฝ่าย โทษคง	เจือทุ จริตแ	
หยงตติ วิ คณควา	ควายคงเห็น ား	
๒ จำเป็นประกอบเกอ	การเพียร	ค้วยนา
จักทราบดีรายเวียน	จิง	
เนกเต้าไต่ทางเตียน	ตตอดต	เร็วแ
คถำมคณิตมากผู้	เดาะพดงพันครา ား	
๓ ปัญญาควมรอน	เปนทน	เต็มเฮย
คักคิษฐ์จิริทหนุน	ประเคอ	
ไปคักจิริทรน	ตนตก	เชื้อญแ
แต่ดงเทยบศณ โทษเยอ	เยียงอวังทางตอง ား	

๔ ฝูงชนกำเนิดคล้าย คดถึงกัน
 ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ แฉกบ้าง
 ความรู้อาจเวียนทัน กันหมด
 ยกแต่ชีวิตกระด้าง ช้อนแก็ก ฤๅ ไหว ๗
 ๕ ความรู้เปรียบด้วย กำจัด กายเฮย
 สุจริตคือเกราะบัง ตำตรพ้อง
 บัญญาประจักษ์ อาวุธ
 กุศลต่างได้หีบ้อง อาจแก้ว กถางถนาม ๗

ไถพศไทรยางค์

๑ ปราชญ์แต่งคำให้ด้วย ไทรยางค์
 ไถพศ หมด หมว ดปาง กอนอ้าง
 เปน มาติกาทาง บัณฑิตย์ แฉวงเฮย
 หวังสัตว์ดีชั่วจตุกษัตรา ดับธวัชคุณผล ๗

๑ สามสิ่งควรรัก

<u>ความกล้า</u>	<u>ความสุภาพ</u>	<u>ความรักใคร่</u>
๑๑ ควรกล้ากล้าไว้ด้วย	ทั้งหทัย	แท้แท้
สุภาพพจนภายใน	จิตรพร้อม	
ความรักประจักษ์ใจ	จริงแน่น	นอนญา
สามสิ่งควรรักน้อม	จิตรให้สันติจริง	ฯะ

๒ สามสิ่งควรชม

<u>อำนาจปัญญา</u>	<u>เกียรติยศ</u>	<u>มีมารยาทดี</u>
๑๒ ปัญญาดีกล้า	เลิศญาณ	
อำนาจศักดิ์ศรีสูง	มั่งขวัญ	
มารยาทเรียบร้อยดี	ตั้งมั่นเจื้อน	งามนอ
สามสิ่งควรรักทั้ง	แต่ซ้องสรรเสริญ	ฯะ

๓ สามสิ่งควรเกลียด

ความชั่วร้าย ความหึงห้ามริบ อภักตัญญู

๘ โอบาปจิตรหยาบร้าย ทารุณ
 กำริบเคิบเกินด้กุด หึงก้อ
 ชักหนึ่งท่อนรู้ คุณ ไครปลุก ผังแฮ
 สามสิ่งควรเกลียดท้อ จิตรแท้ย่ำดมาน ะ

๔ สามสิ่งควรระวังเกียรติเตียน

ชั่วเดวชาม มารยา ฤษยา

๙ ใจชั่วชาติต่ำช้า ทรชน
 ทุจริตมารยาปน ปกไว้
 หึงจิตคิดเกลียดคน ตักว่า คัวแฮ
 สามสิ่งควรเกลียดไถ่ เกลียดช้องดมาคมระ

๕ ตามสั่งควรเคารพ

คำสั่ง ยุติธรรม ความประพฤติเป็นประโยชน์
ทั่วไปไม่เฉพาะตัวเอง

๓๐ คำสั่งสอนสั่งให้ ประพฤติดี
หนึ่งยุติธรรมไม่ เล็ดลอด
ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี สัตว์ดีทั่ว กันแะ
ตามสั่งควรรอบรู้ เคารพเรื่องเจริญคุณ ฯ

๖ ตามสั่งควรยินดี

งาม ตรงตรง ไทยแก่คน

๓๑ สรรพางค์ได้ภักย์พร้อม ธัญลักษณ์
ภักดีจิตรประจักษ์ ชื่อพร้อม
เป็นสุขโตคนรัก การชอบ ชรรณา
ตามสั่งควรรักน้อม จิตรให้ยินดี ฯ

๗ ตามสิ่งควรปรารถนา

ความสุขสบาย มิตรสหายที่ดี ใจสบายปรุโปร่ง

๑๒ สุขกายกายโรคร้อน รำคาญ
 มากเพื่อนผู้ วนการ ชีฟได้
 จิตรแฉ่งของสำราญ ร่มย์สุข เกษมแฮ
 ตามสิ่งควรจักให้ รับร้อนปรารถนา ะ

๘ ตามสิ่งควรอันชวนขอ

ความเชื่อถือ ความสงบ ใจบริสุทธิ์

๑๓ ศรัทธาทำจิตรหมั่น คงตรง
 สงบบริบดับประสงค์ สิ่งเศร้า
 จิตรสอาดปราศตั้งพวง วุ่นวุ่น หมองแฮ
 ตามส่วนควรไม่เฝ้า แต่ตั้งอธิฐาน ะ

๙ ตามสิ่งควรนับถือ

<u>ปัญญา</u>	<u>ฉลาด</u>	<u>มั่นคง</u>
๑๙ ปัญญาตรองไตร่		ทุกหลาย
ฉลาดยิ่งตั้งแบบ คาย		คาดรู้
มั่นคงไม่คั่นกลาย		กลอนกลับ กลายแผ่
ตามสิ่งควรยกย่อง		กับผู้นับถือ ทั่ว

๑๐ ตามสิ่งควรจะชอบ

<u>ใจบริสุทธิ์</u>	<u>ใจดี</u>	<u>ความสนทนกับเบิกบานพร้อมเพรียง</u>
๑๕ สุจริตจิตรโอบอ้อม		ธารี
ใจโปร่งปราศราศี		ชุ่มช้อง
ถึงเกษมสุขเปรมปรี		ดาพรัง พร้อมแผ่
ตามสิ่งสมควรดั่ง		ชอบต้องยินดี ทั่ว

๑๑ ตามตั้งควรสงไสย

<u>ยอ</u>	<u>หน้าเนื้อหาข้อ</u>	<u>กถัม กถอก</u>
๑๖	คำขอมขกย่องเทยว	ทุกประการ
	ภักตร์จิตรผิตกันประมาณ	ยากรู้
	เรื่อวก ผดักพถันชาน	คำกถัม พถันญา
	ถำมถำนควร ถำมผู้	พะพ้องพ้องแคลง ๖๖

๑๒ ตามตั้งควรละ

<u>เกยจกรวน</u>	<u>วจาพินเฉอ</u>	<u>หยอกหยาบ แดแดดงญา รัชคย</u>
๑๗	เกยจกรวนการทำนทง	การทน กัด
	พคมากเปดำเปตองปน	ปดเหตั้น
	ควำแดดงเดียดทงระคน	คำหยาบ หยอกญา
	ถำมตั้งควรทงเวน	ชาตถัน ถันดำน ๖๖

๑๓ สามสิ่งควรจะทำให้มี

หนังสือดีเพื่อนดีใจเย็นดี

๑๗ หนังสือสอนตั้งข้อ

วิทยา

เว้นบาปได้ะกัตยานี

มิตรได้

หนังสือปราศโทษา

คิดห่อ ใจเสีย

สามสิ่งควรให้มี

มากยิ่งขึ้นเจริญ ะ

๑๔ สามสิ่งควรระวังแห่นฤทศ รักษาเพื่อ

ชื่อเสียง ยศศักดิ์บ้านเมืองของตนมิตรสหาย

๑๘ ความดีมีชื่อทั้ง

ยศถา

ศักดิ์เสีย

ประเทศเกิดกตพงษา

อยู่ยัง

คนรักว่อมธยา

ไครยสุข ทุกข์แ

สามสิ่งควรระวัง

คือผู้ ผู้ เบียน ะ

๑๕ ตามสิ่งควรครองไว้

กิริยาที่เป็นในใจ	น่าย	วาจา
๒๐ ๑๐ ขาการอันเกิดด้วย	น้ำใจ	แปรฤา
ใจซึ่งรีบเร็วไว	ก่อนรู้	
วาจาจักพูดใน	กิจสุบ	สรรพแฮ
ตามตั้งจำที่ผู้	พิทักษ์	หมั่นควรระวังชะ

๑๖ ตามสิ่งควรจะเตรียมเพื่อ

อนิจจัง	ชรา	มรณ
๒๑ ๑๐ สิ่งใดในโลกย์ล้วน	เปลี่ยนแปลง	
หนึ่ง ชรา หย่อนแรง	เร่งวัน	
ความ ตายติดตามแล้ว	ทำชีพ	ประโดยเฮย
ส่วนควรคิดค้น	คดีรู้	เตรียมคอย ชะ
จบสารสืบทุกเค้า	กะแนนหมั	หมวดแฮ
หมวดละตามคิดสรรพ	เสร็จจัน	
เป็นดีสืบแปดฉบับ	บอกเยี่ยง	อย่างแฮ
ตามแบบบชาดให้วัน	เสร็จแล้ววิบุรณ	ชะ

ความรัก

๒๒ รักตน ควรให้คิด อย่าประมาณ กระทบ โผยนอกแฉในกต น้ำบัตเร็วอย่ารัง ๒๓ รักตัวเองไม่หมั่นคง รักแต่หนึ่งใบไม้ จากดีจักชั่วดำ ดีและร้ายจักได้	สงวน คน หมั่น พดง ใดเกิด มีแม่ รอดได้ชนมียัน ะ ใจทำ ชอบให้ เหนียวแน่น ไฉนนา เล่ห์จ ด้วยคนทำ ะ
---	---

ความเกลียดชัง

๒๔ ชังชอบ ประกอบไถ่ ชวเมื่อดียังนับ เมื่อชั่วชั่วคาหิตับ คั่งคั่งหมักหมมบ้าย	กลาย กลับ ว่าร้าย ดิม หมด บิตบ้องชวน ชัง ะ
---	---

๒๕ เห็นดีคำวิห่แล้ว เต็มใจ
๑ งามเนตรเรา อย่างไร ห่อนร้อ
ตามจิตร้อย่าตามใคร จักบอญ เตี้ย แอ
ใจต่างใจจำค้อ ดุจได้เห็นดี ား

ความเย่อหยิ่ง

๒๖-๑) หึงเยื่อเมื่อยยกเขี้ยว ยกตน
 ถึงทำได้ทองกล เยี่ยงนั้น
 หึงนักจกให้ผล พลับไค่น หักแด้
 เกล็ดพญายาพิศม์ต้น สูดต้นเดี่ยวขนมี ขะ
 ๒๗) ขนหึงใบชอบด้วย ขนโต
 พาดขอบพาดเพราะใจ ค่อยค้อง
 ขนปราชชอบปราชไซ คำชอบ กันแด้
 หึงค่อยหึงกลบจ้อง จอหน้างำผ้าน ขะ

๒๘ หึง นักจักคบได้ กับใคร
 ไปสู่ประชุมไหน แดกฝ้าย
 ใครใครบออยากไป พบปะ คนแซ่
 สมแต่คนเดียว หม้าย เพื่อนผู้ หม่อมพงษ์ ะ

ความอาไถย

๒๙ ลงกระไดตาม คันแก้ว ไปเป็น ศุขแซ่
 มีแต่ ช้อดำเคญ ชุ่นซ้อง
 โบราณท่านตั้งเห็น หากกล่าว ใ้แซ่
 เพราะห้วงหนแห่งห้อง หับให้อาไถย ะ

ความฤษยา

๓๐ ใครดีไปนั่งได้ ใจนึก หึงษ์เฮย
 เกรงจักหาญหัวอีก ค้อดี
 วิตกกอกทักทัก คอยทิ่ม ทางแซ่
 กว่าจะถ่มจมอ อ่อนแ้วจั่งตบาย

๓๑	ฤษยาพาเกิดด้วย	โดย	คู่ชด้น
	โดยทรัพย์ โดภยศักดิ์		เค็มอิม คนแฮ
	จะดแต่เดยวคัก		ฉิดผู้ อื่นเผยแพร่
	ชนเช่นชอบคั้น		

ความพยายาม

๓๒	เจ้าจิตวิจิตรคั้น	เคื่องนัก
	บิตกุกพุดเยอยัก	พอดิน
	จับคดปดประจักษ์	จ่าจก วัฒนา
	พยายามชาติคนปล้น	ปอดคั้นวันตาย ะ
๓๓	เปด่าเปด่าเอาพุดชน	ทับถม
	โดยแต่ตัวนิยม	อยากได้
	แม่ คายก่อนกัสม	ใจจูง เสนา
	ฉิมคายก่อนได้	จักจ้องคอยเฝ้า ะ

ความอาย

๓๔	สิ่งใดทำผิดต้อง	จำอาย
	ถึงบ่อายบ่มตาย	ชั่วต่าง
	ทำชอบไปควรหมาย	อายขี้
	ชอบจะชู้ชอบช้าง	ชอกให้หายอาย ฯ
๓๕	อายบาปบ่อายใจ	มารษา
	อิกกร่วมภรรยา	ทำนห้าม
	ถักทอพิศได้พสุธา	ผลาญสัตว์
	ถึงชั่วกตเวทียกรรม	อยู่แต่ไปสรวรค์ ฯ
๓๖	ความอายอาจบ้องบิต	การประทุษณ์
	แม่บ่อายจักรุก	เร่งร้าย
	คติโลกและกรรมยุติ	อยู่แต่ อายแย
	แม่บ่อายถนอม	แม่บ่อายถนอม ฯ

ความกตัญญู

๓๗ กตัญญูหมายต่อค้ำ	มฤค
กตัญญูแก่กตัญญู	ค้ำ
กตัญญูบ่บวบว	ชาพรำ วอน
๓๘ กตัญญูหรือกตัญญู	คตัญญูมีใจใจ ๗
๓๙ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
กตัญญูให้ค้ำค้ำค้ำค้ำ	ค้ำ
๔๐ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๑ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๒ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๓ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๔ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๕ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๖ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๗ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๘ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๔๙ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู
๕๐ กตัญญูค้ำค้ำค้ำค้ำ	คตัญญู

ความกล้าหาญ

๔๐ คนกล้าดำมารถกล้า	อดธรรม
อยู่ห่อถกต้องหนัดคม	ผูกผ้า
เห็นกล้าอย่าเพ้อชม	ยามเด่น สบายนา
กล้าเด่นกับแกดักกล้า	คักนั้น คนตะเพ่ง ะ
๔๑ ทวยหาญจำหินเหยม	เหวณ
บริรักษ์ ตัวแดนตน	ควาบม้วย
มาทศายท่ามกตางผจญ	จงช้อ เณถิมแฮ
ฉวีรัตเรืองยศด้วย	อยู่ตัวแดนเกษม ะ
๔๒ พลเรือนชอบรู้ วัช	ราชกิจ
ยามเกิดการต่อสู้	ตอบกัน
ควรอ่อนผ่อนผันคิด	จนสุด คิดแ
ควรอาจอาจคิดคำน	ใช้ ะ

๔๓ ส้มเต๋จ๊วป็นภพตัวว เถลิงถวัลย์ ราชแฮ
 ๑ ทรงกอบสุรภาพดรรพ์ ส้มถ้วน
 ควรในนครกัน นิกรกาจ โกงแย
 มีคึกข่องพลม้วน มัวเข้าสู่สมร ฆะ
 ๔๔ ฐิติปถาครดิน ส้มสถาน
 ๑ กล้าแสร้งกล้าด้าวหาญ เก็กสู
 พาวต ประจัญบาด ปรมณย์ บั่นแย
 ชอบเกิดเพราะตน กู้ เกียรติไว้ ในณรงค์ ฆะ

ความเกียจคร้าน

๔๕ เกียจคร้านการดำช้ำ เหล่าสฤต
 ๑ เพียงแต่หาหนุหน ไล่ทอง
 ม้วนอนนึ่งเงืองงู งมเปด้า
 ได้แหบแห้งจกร้อง รำให้หาใคร ฆะ
 ๔๖ อวูธแมนเกียจคร้าน อานขัด
 จนนิมจับถนัด หนักค่อ
 วิทยาเกียจซ่อมหัด หายเลื้อม
 จวนจวบเอาจิ้งริ้ว จักใช้ ฉันทไศ ฆะ

ความเพียร

๔๗	หมั่นเพียรเรียนรู้อยู่แต่	ยังเยาว์
	เมื่อเติบโตตามเดา	ได้รู้
	หาเกินขอบการเอา	ประโยชน์ คนเขย
	เพียรชอบประกอบกัน	ก่อสร้าง คนเกษม ธาร
๔๘	มีเพียรประจักษ์ได้	อุมทรัพย์
	มากประมาณโกฏินับ	ไม่ถ้วน
	เป็นพันภาคภูมิ	การว่า เรือนนา
	ความศุขสมบัติล้วน	เสร็จได้ โดยเพียร ธาร
๔๙	ผู้ตมชาติเพียง	กตวงษ์
	ประมาทจิตคิดทวน	เชื่อน้ำ
	ไม่เพียรกตัมพาพงษ์	คนเลื่อม สู้ญแอ
	นานหนอยค้อยตกช้า	หมดเชื้อ มีชุ่ม ธาร
๕๐	ชนใดมีชาติชั้น	เลวทราม
	เพียรอุล้าห์พยายาม	หมั่นหมั่น
	อยู่บดอยู่ฝนความ	รัก แก่ เกินแอ
	กตัญญูใหญ่ยิ่งขึ้น	เร้นเชื้อ ผู้ดี ธาร

๑๑ ขาดเพียรตั้งหนึ่ง	ชั่วหนัก
ก็อับมงคลซัก	ถ้อยแท้
ห้ามทวียศยศศักดิ์	ความสูง ใตบายแผ่
เป็นอภัพแล้วแต่	ตลอดทั้งโลกธรรม ะ

ยติธรรม

๕๒ ยติธรรมคำออกอ้าง	เอาจริง โฉนดฯ
ใช้เพราะพลอย ๆ พึง	พาดอ้าง
ธรรมจริงจะต้องอิง	คำอวด ไยเสีย
เห็นทาบต้องจ้าง	จ่ายให้ใครๆ ะ
๕๓ ยติธรรมล้าหรับทอง	ราชคร
ใครจะว่าไม่มี	ไปได้
แม้ขาดจะกระดี	ลูกใหญ่ หลวงแผ่
คนต่างคนอยากให้	แต่ตัวตนดี ะ
๕๔ ผู้ใหญ่ไว้เร่สร้าง	ยติธรรม
หอนใหญ่อยู่นานวัน	มักดัม
ผู้น้อยประพาศ์ณ	ผิดจาก ธรรมแผ่
มักจะไม่พินกัน	เกษเขาคายาว ะ

ความโหมนั้

๕๕ การโตใจสัถย์ ตัง	สุจริต
ฎากรตบแปนผิด	แผกช่อง
โหมนั้คัถ์ฉัณจิตร	จักเปริยบ ไตเฮย
เจ้บเพวระผิดบิ่ดบั้ง	ปกขัถ์คัถ์ญ ะ
๕๖ โหมนั้จักเทียบชั	ทางธรรม
เหตุเพวระอวิชาน่า	เกิดพร้อม
แม่ ไต นโรธดำ	ดบตบ ทุกจ้แย
จิงระงมจิตรน้อม	แนวนำนวนฤพาน ะ

ความโสมนั้

๕๗ ทำทานการสัถ์สน	สบสถาน
จงประกอบส้ามกาด	เกิดพร้อม
แรกคิถขณะทาน	ทำเด็รจ้ แถ้วแย
โสมนั้คัมาโนชน้อม	นั้มนั้แปนบุญ ะ

๕๙ โสมนักจักพุดจ้อ เจียนกะเจิง เงินเฮย
 ใครสักกิดขวิดเบ็ง บ่นบ
 หาวลมเดือนดอยเหลิง ดงยาก ขย่นา
 วัฏฏ์ยามไศรภ กัดบได้คนใด ฑะ
 ๕๙ ผู้ดมทวิพยัสสร้าง บญทาน
 มากแต่ผลไปปาน ไพโรพ
 เพื่องสั่งถึงหนึ่งกัमान มนัสซัน ชมนแฮ
 โสมนักศรัทธาตัน จิตรไผียงพินคุณ ฑะ

ความ โกง

๖๐ บางคนฉลาดด้า เด็ดเหลื่อ
 เตี้ยแต่จิตรคิดเจือ บิดเบี้ยว
 ๕๔ เจรจาจงพนผอ พังยาก
 แม้นประมาณฉลาดเดียว ได้ให้เหลันแถม โกง ฑะ
 ๖๐ ภาษ์เรียกราษฎร์กำ เก้นพิกัด
 ช้างว่เว้งวัด เยี่ยงปลัดัน
 ตั้งหวดงดักดวงคัต เต็มช่อ ดนแฮ
 โกงเช่นนไปพัน ผิดพ้องราชไภย ฑะ

๒๒. โกงนักจกคบด้วย ผู้ใด ได้ฤา
 เขาทราบสันติใคร ห่อนใกล้
 โกงชนิดบิณฑ์คดใน ภักตร์ซ่อน โกงนา
 ร้ายยิ่งสิ่งไหนได้ แต่วั เทียนพัน ทุระ

ความสัตย์ ขุติ

๒๓. เป็นหญิงสัตย์ ซื่อด้วย สามี
 สิ่งขัดแกล้งวาคี ห่อนร้อง
 ความลับ รับวาที บแผรง พรายนา
 การช่วยช่วยบิตของ ปกเหียงำเรือน ทุระ

๒๔. สมนันน์ว่าเชอ ชินบุตร
 ประพฤติซื่อคือบวิสุทธ สบคอง
 จำแนกแจกธรรมพุก โรวาท สอนเย
 แก่หมู่สาธุชนพร้อม สดับรู้ อดิศรรณ ทุระ

๒๕	เป็นเจ้าราชกิจทั้ง	กตัญญู
ศัลย์	ซื่อสัตย์เจ้าชู้	เชิดไหว้
บ	เป็นแต่ปากคู้	คำขอค
ค	ดลคชัพชวดีได้	ข้างเย
		ห่อนกตั้งกตัญญู ะ

ความโกรธ

๒๖	ความโกรธถ้าเวรร้าย	รุนแรง
ไป	คิดมกมิตแพลง	พาดก้อย
ทริ	เดรัจฉัง ดำแดง	ความโกรธ
ว่า	ถูกคำหนึ่งน้อย	บ่าวคร้ามขามเหตือ ะ
๒๗	ฉันทานพาดุร้าย	เกาะเกาะ
ถือ	ทฤฐิมานะ	ต่อสู้
บุ	อานาโทษะ	มุ่นหมก
โศ	ณิตได้ศิริ	ไปเย
		ดักแด้วเสียวความ ะ

ส่วนธรรมภาสิต ว่าด้วยความสุข

๑ แสดงดำรัสตามปราชญ์ ผู้ ปรีชา กล่าวเฮย
ว่าสุขคือเวทนา ที่ตั้ง
ซึ่งพิศเพราะเป็นอา รมณ์อาจ ทนแยะ
ทุกข์ ย่อมทนยากทั้ง ถัดมั่งยังชีพสลาย ะ
๒ จักขยายแจกสุขสัน ธิใด ไฉน
ควรนับต้องอย่างไร ึ่ง
สุขกายและสุขใจ จำแนก นามนา
สุขจิตบริบูรณ์ทุก ี่
๓ เพราะชนหวังสุขกล้า เปนมุต
จึงกอบกิจเพิ่มภุค ึ่งกว้าง
ประโยชน์ยิ่งตมบรรณ บมิตุด ประสงค์เลย
ได้สุขบ้างทุกข์บ้าง เพื่อถนอเหลือทยาน ะ

๕ โบราณย่อมกล่าวอ้าง ขอกอรรค
 ว่าทุกข์เทียบดังพิตร ส่วนพิน
 ความสุขซึ่งมีจิต เป็นดอก ดวงแ่
 ยกเหตุให้เห็นคั่น ตลอดจนปลิกษาชะ
 ๕ ผู้ว่าสุขมากแย่ง ยินย กล่าวเฮย
 ให้เทียบทุกข์สุขนั้น แผนกไว้
 ดำรงและโศกศัลย์ ไตมาก สมนียา
 หัวหากมากกว่าให้ เหตุพ่นสุขหลายชะ
 ๖ อธิบายความคิดทั้ง สองประการ นพ
 คำแรกกล่าวพิศดาร ยิ่งถัน
 คำหลังถดถาวรณ จนหยาบ เกินแถ
 ขอบัดคักความคั่น แต่งแต้มตามใจชะ

๗ ผู้ใดมีศุขแม่น
นับว่าทุกข์ เยี่ยมมกราย
ผู้ทุกข์เมื่อทุกข์ คลาย
ศุขและทุกข์ คอยกระท้อน

๘ ควรตั้งศุขทุกข์ เข้า
นำศุขทุกข์คงพัน
ขยากศุขย่อมนำสรรพ
กว้างแค่ว่าเร็วร้าย

๙ ขยากเกินทุกข์เกิด
ศุขห่อนยังย่นสั้น
ต่อนทุกข์ ที่เนืองคิด
อีกมักก็ลดถดถอย

๑๐ ขวนขวายหาศุขด้วย
ย่อมจะล้มจิตจร
ทุกข์กระท้อนห่อนแรง
แต่ไปพบนคน

เลื่อมตบาย ลงเนอะ
กตัมวิธ
คงประสพ ศุขแท้
ทุกข์จึงควรวแปลง ะ

คู่กัน
ผูกท่าย
ทุกข์เกิด มีแต่
อ่อนด้วยทางเดิน ะ

กอบกิจ
เน้นเข้า
ตามสั่ง แรงนา
ยังถ้าศุขหลาย ะ

ความดี จริตแต่
แน่นแน่น
ตั้ง จริตพอ
ครอบได้ ภายหลัง ะ

๑๑ ยังหวังความสุขขึ้น คราบใด
 จักจะหลุดทุกข์ไฉน ห่อนได้
 ทุกข์จะระงับไป เพราะระงับ สุขแต่
 รักสุขเกลียดทุกข์ให้ ประหยัดยังระงับใจ ชะ
 ๑๒ ผู้ใดยินร้ายแฉะ ยินดี ตัณหา
 ทุกข์ สุขย่อมไม่ หมกเชอ
 ตวงจิตปราศรำคาญ เป็นสุข ยิ่งแฉะ
 นิ่งหยุดสุดทางเมื่อ สุขนั้นฤพาน ชะ

